

N:o 33.

Ank. till Riksd. kansli den 30 mars 1900, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande formen för äktenskaps ingående.

Ändringar i gällande lagstiftning rörande formen för äktenskaps ingående hafva vid innevarande riksdag ifrågasatts uti två inom Andra Kammaren afgifna, till lagutskottet hänvisade motioner, nemligen n:o 81 af herr *J. Byström* och n:o 107 af herr *P. P. Waldenström*.

Herr *Byström* har sålunda anført:

»Steg för steg har man i den kyrkliga lagstiftningen måst taga hänsyn till religionsfrihetens oblidkeliga kraf. Samvetstvänget har kommit i allt lägre och lägre kurs, och jag hoppas det så skall fortgå, till dess den hedern vederfares gamla Sverige, att full religionsfrihet är rådande.

Under flera år hafva förslag framstälts om att tillämpa religionsfrihetsprincipen äfven i fråga om vigsel, men riksdagsmajoriteten har ej velat lemna dertill sitt bifall. Det vore emellertid värdigt representanterna för ett folk, som berömmar sig af att lefva »i frihetens stamort på jorden», att vid det nya seklets gryning fatta beslut om valfrihet i fråga om formen för äktenskapets ingående. Tiden borde vara inne, då

kyrklig tvångsvigsel får dela samma öde, som redan tillkommit tvångsdop och tvångsnattvardsgång.

Personer, som äro erkända medlemmar af statskyrkan, kunna nu icke, huru gerna de än önska det, erhålla borgerlig vigsel, förutsatt att de ej utträda ur kyrkan. Detta kunna dock blott de göra, som förklara sig vilja öfvergå till annat kristet trossamfund. De åter, som icke vilja öfvergå till sådant samfund, hafva egentligen ingen annan utväg för att lagligen få ingå äktenskap än att låta sig vigas af statskyrklig prest.

Detta tvång bör borttagas.

Enligt dissenterlagen är det tillåtet för dem, som äro i statskyrklig mening odöpta eller icke konfirmerade, att ingå äktenskap inför borgerlig myndighet. Men de få ej göra det inför statskyrklig myndighet. Bland de tiotusental personer, som äro odöpta och okonfirmerade, finnas dock ej få, som skulle önska att vid äktenskaps ingående få begagna kyrklig vigsel. Och hvarför skulle de ej kunna få detta?

Det är ej heller blott för dem, som ämna ingå äktenskap, som detta kan vara en samvetssak. Det kan vara lika stort samvetstvång för en prest att behöfva enligt nu gällande föreskrifter viga somliga personer. Detta framgår både af en del statskyrkomäns uttalanden i riksdagen och af flere presters anföranden vid kyrkomöten.

Borgerligt äktenskap har ju också samma gällande kraft som det kyrkliga.

På grund af hvad jag sålunda anført, får jag vördsamt föreslå, att Riksdagen för sin del måtte besluta, att hvarje svensk man och qvinna, som till äktenskap är berättigad, må hafva valfrihet att, sedan det lagligen blifvit lyst, ingå äktenskap antingen inför kyrklig myndighet eller i stad inför magistraten eller på landet inför kronofogden.»

Herr Waldenströms motion är af följande lydelse:

»Under de senare årtiondena har man mer och mer lärt sig inse det olämpliga, ja, vidriga i att *påtvinga* människor religiösa handlingar mot deras vilja. Tvångsdop, tvångskonfirmation, tvångsnattvardsgång har man tagit bort, men *tvångsvigsel* står ännu kvar för kontrahenter, medlemmar af svenska kyrkan, som en gång begått nattvarden i samma kyrka, om de annars vilja hafva sitt äktenskap lagligen erkändt. Då nu ingen kan neka, att civiläktenskapet är lika sedligt, lika heligt, för Gud

lika välbehagligt och för staten lika tryggande som det kyrkliga, hvad finnes då för skäl för staten att påtvinga *vissa* kontrahenter kyrklig vigsel mot deras vilja samt tvinga prester att förrätta den, huru motbjudande och förhatligt det än må vara för dem att sålunda tvinga sig på menniskor? För kyrkan kan det icke heller vara af något intresse, då hennes uppgift är att *tjena sanningen*, men hvarje *påtvingad* religiös handling är *till sitt väsen en lögn*, som är egnad att hos den tvingade uppväcka icke kärlek, utan förakt för henne. Det lider intet tvifvel, att detta tvång en gång *måste* bort ur vår lagstiftning. Men det bör ej dröja länge. Derfor tager jag mig friheten att åter framlägga en motion, som jag flere gånger förut väckt, nemligen att Riksdagen må för sin del besluta sådan ändring i nu gällande lag för äktenskaps ingående, att äfven kontrahenter, som äro medlemmar af svenska kyrkan samt inom henne begått nattvarden, må kunna vid äktenskaps ingående välja den civila formen.»

Nuvarande bestämmelser rörande formen för äktenskaps ingående, sådana desamma återfinnas i kongl. förordningarna den 20 januari 1863 angående giftermål emellan kristen och mosaisk trosbekännare, den 31 oktober 1873 angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning samt den 15 oktober 1880 angående äktenskaps afslutande i visst fall inför borgerlig myndighet, äfvensom i lagen angående rätt till erhållande af kyrklig vigsel i visst fall den 13 maj 1898, gifva för vissa fall ovilkorliga föreskrifter om den form, hvori ett äktenskap skall afslutas, men lemna åter i andra fall öppet för kontrahenterna sjelfva att afgöra, huruvida äktenskapet skall ingås genom kyrklig vigsel eller inför borgerlig myndighet.

Den *borgerliga formen* för äktenskapets afslutande är alltså den enda medgifna:

då den ena kontrahenten är medlem af svenska kyrkan och den andra mosaisk trosbekännare;

då ingendera kontrahenten tillhör svenska kyrkan eller sådant främmande trossamfund, åt hvars presterskap medgifvits rättighet att vigsel med laga verkan förrätta; samt

då den ena kontrahenten är medlem af svenska kyrkan, men ej blifvit döpt eller icke inom svenska kyrkan begått Herrans nattvard och ej heller åtnjutit konfirmationsundervisning af prest inom svenska kyrkan och af

denne funnits beredd att efter undergången konfirmation få tillträde till Herrans nattvard.

Kyrklig vigsel är föreskrifven:

då båda kontrahenterna tillhöra svenska kyrkan och blifvit döpta samt inom denna kyrka begått Herrans nattvard, äfvensom

då båda kontrahenterna tillhöra samma främmande trossamfund med vigselberättigadt presterskap.

I öfriga fall förefinnes *valfrihet* emellan den kyrkliga och borgerliga formen för äktenskapets ingående.

Valfrihet eger alltså rum:

då den ena kontrahenten är medlem af svenska kyrkan och den andra bekännare af främmande kristen troslära;

då kontrahenterna tillhöra olika främmande trossamfund, af hvilka åtminstone det enas presterskap är vigselberättigadt; samt

då den ena kontrahenten är medlem af svenska kyrkan samt, ehuru han ej deltagit i konfirmation eller nattvardsgång inom kyrkan, åtnjutit konfirmationsundervisning af prest inom kyrkan och af denne funnits beredd att efter undergången konfirmation få tillträde till Herrans nattvard, detta under förutsättning, att han i öfrigt är till vigsel berättigad.

De förslag, som genom förevarande motioner bragts under Riksdagens pröfning, sammanfalla med hvarandra derutinnan, att i båda motionerna göres framställning om utvidgad rätt att för äktenskaps afslutande välja den borgerliga formen. Såsom af motionerna framgår, har emellertid herr Waldenström begränsat sitt förslag derhän, att med detsamma endast åsyftas att utsträcka sådan rätt till kontrahenter, som äro medlemmar af svenska kyrkan samt inom henne begått nattvarden, hvaremot herr Byström gått längre och hemställt, att alla till äktenskap i öfrigt berättigade måtte ega att, derest de vilja ingå äktenskap, avsluta detsamma inför borgerlig myndighet. Härutöfver har herr Byström, som ansett fullständig valfrihet mellan kyrklig och borgerlig form för äktenskaps ingående böra genomföras, föreslagit, att en hvar och alltså jemväl de, hvilka för närvarande äro uteslutande hänvisade till den borgerliga formen, måtte ega att ingå äktenskap inför kyrklig myndighet.

Vid pröfning till en början af hvad motionärerna i förstberörda afseende föreslagit, har utskottet icke kunnat undgå att finna herr Byströms

förslag i fråga om följdriktighet ega företräde framför herr Waldenströms. Derest rätt att ingå äktenskap i borgerlig form anses böra tilläggas de medlemmar af svenska kyrkan, som enligt gällande bestämmelser äro derifrån uteslutna, torde nemligen anledning saknas att fortfarande frånkänna en del främmande trosbekännare samma rätt.

Vidkommande själfva frågan om utsträckning af rätten att ingå äktenskap inför borgerlig myndighet, hyser utskottet den uppfattningen, att valfrihet beträffande vigselns form visserligen icke kan, såsom motionärerna påstått, anses vara ovilkorligt påkallad af hänsyn till samvetsfrihetens grundsats. Utskottet ställer sig nemligen ganska tveksamt till det spørsmålet, huruvida icke de personers åskådning, hvilka finna samvetstvång i vigslens afslutande inför kyrklig myndighet, måste betecknas såsom hvilande på missuppfattning af det religiösa element, som ingår i den kyrkliga vigseln. Vigseln, jemväl då den sker under iakttagande af kyrkans former, synes utskottet vara en handling af helt annan art än t. ex. konfirmation och nattvardsgång. Medan dessa innebära uttryck af religiös tro och bekännelse, kan sådant svårligen sägas om vigseln.

Men om än något verkligt samvetstvång icke må anses föreligga å nu förevarande område, är dock å andra sidan obestriddigt, att inom kyrkan finnes ett icke ringa antal personer, hvilka *känna* det såsom ett samvetstvång att vid ingående af äktenskap nödgas använda den kyrkliga formen. Om nu än den uppfattning, som möter hos dem, hvilka i förevarande ämne anse sig vara föremål för samvetstvång, kan sägas vara en missuppfattning, så är dock, synes det utskottet, deras ställning sådan, att skälig hänsyn bör tagas till deras åskådningssätt och ett medgifvande göras, för så vidt ett sådant kan lemnas utan att derigenom något större eller viktigare intresse åsidosättes. Hvad sistnämnda fråga beträffar, finner utskottet i den omständigheten, att borgerlig form för vigslens ingående redan blifvit i åtskilliga fall medgifven eller påbjuden, ett erkännande deraf, att den religiösa formen för äktenskapets ingående icke bör anses från statens synpunkt af större betydelse, än att den kan eftergifvas, när skäl dertill äro. Ett dylikt skäl af obestriddig vikt är enligt utskottets åsigt det anmärkta förhållandet, att personer af betänkligheter, som för dem framställa sig såsom samvetsbetänkligheter, önska undslippa den kyrkliga formen för äktenskaps afslutande. Sant är visserligen, att en allmänligen medgifven rätt att i stället för den kyrkliga formen välja den borgerliga skulle ej endast tillgodokomma sådana, hos hvilka betänkligheter af angifven allvarlig art förefunnes, utan äfven stå dem till

buds, hvilka, utan att i någon mån uppfatta förhållandet såsom en samvetssak, endast på grund af fiendtlig ställning till kyrkan eller hennes lära ville undandraga sitt äktenskap den kyrkliga stadfästelsen. För sådana borde, kan man säga, staten icke göra något medgifvande. Låt så vara, att den ställning, de intaga, icke i och för sig påkallar någon större hänsyn. Det vill dock synas, som om hvarken kyrkan eller det religiösa lifvet skulle kunna hemta någon verklig båtнад af att mot deras vilja påtvinga dem en form, som de önska undgå, och att största verkliga fördel för såväl stat som kyrka är att hemta af en ordning, som å förevarande område gör användandet af den kyrkliga formen beroende af fri anslutning. Det måste, synes det utskottet, vara vida bättre att fritt medgifva den civila formen än att vidhålla tvångsföreskrifter, hvilka t. ex. föranledt ett sådant kringgående af gällande bestämmelser om utträde ur svenska kyrkan, att personer, för att vinna rätt till borgerligt äktenskap, anmält sig ämna öfvergå till främmande trossamfund utan att verkställa eller hafva för afsigt att verkställa en dylik öfvergång. Utskottet anser sig, på grund af det anförda och af hvad jemväl motionärerna andragit, böra understödja det förslag om utvidgad rätt att avsluta äktenskap i borgerlig form, hvilket innehålles i herr Byströms motion och delvis återfinnes jemväl i den motion, herr Waldenström framlagt. De nya lagbestämmelser, som kunna finnas erforderliga, torde emellertid lämpligast utarbetas genom Kongl. Majts försorg.

Deremot kan utskottet icke tillstyrka bifall till herr Byströms motion i hvad densamma afser att införa rätt till kyrklig vigsel för sådana personer, hvilka för närvarande äro derifrån uteslutna. Något behof af en dylik lagändring kan icke anses föreligga. Något samvetstvång för kontrahenterna kan det icke tänkas föranleda, att äktenskapet afslutas inför borgerlig myndighet, och derest kontrahenterna känna maning att helga sin förbindelses ingående genom att dermed förena religiösa element, torde sådant lämpligare ske i annan form än genom förmedling af en kyrka, för hvilken de eljest äro mer eller mindre främmande.

Utskottet föranlätet alltså hemställa:

1:o att Riksdagen måtte, i anledning af herrar Byströms och Waldenströms förevarande motioner, i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till sådan

ändring i gällande bestämmelser angående formen för äktenskaps afslutande, att rätt att ingå äktenskap inför borgerlig myndighet måtte medgifvas jemväl dem, hvilka för närvarande äro i sådant afseende uteslutande hänvisade till vigsel inom svenska kyrkan eller främmande trossamfund; samt

2:o att herr Byströms motion, i hvad dermed åsyftas utsträckt rätt att ingå äktenskap genom kyrklig vigsel, icke må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 30 mars 1900.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.

Reservation

af herrar *Hasselrot, Lundström, Sörensson, Björlin, Almgren, af Ekenstam* och *Fagerholm*, hvilka ansett, att utskottet bort afstyrka bifall till motionerna;

mot vissa delar af motiveringen af herrar *Zetterstrand* och *Lindhagen*.

Herrar *Leman, Redelius* och *Jönsson* hafva begärt få antecknadt, att de icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.
